

ระเบียบวาระที่ ๔ การรายงานการขับเคลื่อนมิติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ๑๕.๓

หลักประกันรายได้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ

“ชี้เป้า หลักประกันรายได้ สู่คุณภาพชีวิตเมื่อยามสูงวัย”

๑. ความเป็นมา

“หลักประกันรายได้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ” เป็นมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๖๕ ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) ครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๖ มีมติเห็นชอบมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๖๕ และที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๖ คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบและเห็นชอบมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๖๕ รวม ๓ มติ ได้แก่ มติ ๑ การจัดการความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจ BCG : การยกระดับเศรษฐกิจครัวเรือน มติ ๒ การขับเคลื่อนแพลตฟอร์มเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลสถิติการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาของประชาชน ภายใต้โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และมติ ๓ การจัดการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมในวิกฤตสุขภาพ และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปพิจารณาดำเนินการตามมติฯ ที่เกี่ยวข้อง ตามที่คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เสนอ นอกจากนี้ สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๖๕ ยังให้มีการบรรจุเรื่องการขับเคลื่อนหลักประกันรายได้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ เป็นระเบียบวาระของสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๖ พ.ศ. ๒๕๖๖

๒. แนวคิดและสาระสำคัญ

จากสถานการณ์ที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ และจะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นปีละ ๑ ล้านคน ต่อเนื่องไปอีก ๒๐ ปี ขณะที่ประชากรวัยแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศไทยอยู่ในภาคการจ้างงานแบบนอกระบบ ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้มักเข้าไม่ถึงระบบประกันสังคมในปัจจุบันและไม่มีความมั่นคงทางรายได้เมื่อชราภาพ รวมถึงผู้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวบางส่วนต้องลาออกจากงาน ส่งผลให้ขาดรายได้จากการทำงาน ความมั่นคงด้านรายได้และการเตรียมความพร้อมจึงถือเป็นความท้าทายภายใต้บริบทสังคมสูงวัย สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของไทย ตลอดจนแนวโน้มเศรษฐกิจโลกและไทยในปี ๒๕๖๖ ที่มีแนวโน้มถดถอยและมีความผันผวนสูง ผนวกกับวิกฤตโควิด-19 ที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมาก

ขณะเดียวกัน ประเทศไทยมีนโยบายและแผนเพื่อป้องกันและแก้ไข**สุขภาพ**ปัญหาดังกล่าว เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ให้มีคุณภาพ มีสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ, แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๘๐) ที่ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของประชากรก่อนวัยสูงอายุ ยุกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ประกอบกับต้นทุนทางภูมิปัญญาท้องถิ่นตามบริบทวัฒนธรรมและพื้นที่ที่มีความหลากหลาย จึงเป็นโอกาสที่จะพัฒนาผู้สูงอายุไทยให้มีคุณภาพ (Active ageing) สามารถทำงานและใช้ชีวิตอยู่

ร่วมกับคนหลายวัยได้อย่างหนุนเสริมซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีประสบการณ์ความสำเร็จด้านระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งเป็นสิทธิด้านสุขภาพแบบถ้วนหน้า ที่สามารถช่วยลดการสูญเสียเงินจากค่ารักษาพยาบาลและป้องกันการเกิดภาวะล้มละลายจากภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประชาชนได้ ดังนั้นประเทศไทยจึงมีทั้งความจำเป็นและความพร้อมในการจัดให้มีระบบหลักประกันรายได้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ที่คนในสังคมทุกช่วงวัย ทุกสาขาอาชีพ และทุกภาคส่วนร่วมเป็นเจ้าของ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจน

การสร้างให้เกิดหลักประกันรายได้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบหลักที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและต้องขับเคลื่อนไปด้วยกัน ได้แก่ (๑) การพัฒนาผลิตภาพประชากร การมีงานทำ และมีรายได้จากการทำงานที่เหมาะสมตลอดช่วงวัย (๒) เงินอุดหนุนที่เพียงพอต่อการดำรงชีพที่ผู้สูงอายุทุกคนควรได้รับ และบริการสังคมที่จำเป็นจากรัฐ โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ การขยายฐานภาษี และการปฏิรูประบบบำนาญ (๓) การออมระยะยาว การบริหารจัดการการเงินเพื่อยามชราภาพที่เชื่อมโยงทั้งระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และระดับที่สูงขึ้น โดยมีการออมรวมหมู่ที่ครอบคลุม เพียงพอ และยั่งยืน (๔) การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ โดยเฉพาะระบบการดูแลระยะยาว (long-term care) ระบบการดูแลแบบประคับประคอง (palliative care) ระบบการตรวจคัดกรองความเสี่ยงและการป้องกันโรคหรือภาวะพึ่งพิงในผู้สูงอายุ และ (๕) การดูแลและการบริหารจัดการ โดยผู้ดูแลผู้สูงอายุ ครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการสร้างความเป็นธรรม ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในวัยสูงอายุของประชาชนทุกคน

๓. การรายงานการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ๑๕.๓ หลักประกันรายได้เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ในสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๖ พ.ศ.๒๕๖๖

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติได้จัดประชุมร่วมกับภาคีเครือข่ายจำนวน ๕๕ ภาคีเครือข่ายเพื่อเตรียมการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ มติ ๑๕.๓ หลักประกันรายได้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งที่ผ่านมา ได้มีการขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่องทั้งด้านนโยบาย ด้านวิชาการ และด้านสังคม สรุปผลการดำเนินงานสำคัญดังนี้

๓.๑ การขับเคลื่อนงานด้านนโยบายและวิชาการ โดยมีคณะทำงานพัฒนาประเด็นหลักประกันรายได้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุเป็นกลไกสำคัญ มีแนวทางสำคัญ คือ การมุ่งสู่เป้าหมายหลักคือ ภายใน ๓ - ๕ ปีข้างหน้า ต้องมีข้อเสนอเชิงนโยบายที่ชัดเจนสำหรับรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้แนวคิด ๕ เสาหลักที่ทำให้เกิดความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับภารกิจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานรวมถึงสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน ซึ่งได้มีกระบวนการขับเคลื่อน เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๖ ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์และศูนย์วิจัยความเหลื่อมล้ำและนโยบายสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (มธ.) ได้จัดเวทีเสวนาวิชาการหัวข้อ “ระบบบำนาญแห่งชาติเพื่อความเป็นธรรมและยั่งยืน สู่นโยบายพรรค

การเมืองด้านระบบความคุ้มครองทางสังคมในผู้สูงอายุ” โดย เห็นพ้องต้องกันว่า ความสำเร็จของระบบ บำนาญแห่งชาติจะเกิดขึ้นได้ อยู่ที่การสร้างเจตนารมณ์ทางสังคมร่วมกัน จนเกิดเป็นนโยบายทางการเมืองและ เกิดการตัดสินใจเชิงนโยบายของประเทศในท้ายที่สุด

๓.๒ การดำเนินงานด้านสังคม โดยสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPP), องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพ สาธารณะแห่งประเทศไทย (ThaiPBS) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสภาองค์กรของผู้บริโภค ขับเคลื่อนงานผ่านการจัดเวทีสนทนานโยบายสาธารณะ (Policy Dialogue) มุ่งสื่อสารและสร้าง กระแสกระตุ้นให้สังคมเกิดความตื่นตัวสำหรับการเตรียมวางแผนชีวิตระยะยาว ทำให้เกิดพื้นที่แลกเปลี่ยน ความเห็นและข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับบริบทสังคม สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลด้านงานวิชาการ และนำไปสู่ การขับเคลื่อนให้เกิดรูปธรรมทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ โดยเฉพาะในช่วงการเลือกตั้งใหญ่ปี ๒๕๖๖ ที่สอดคล้องกับกระแสการหาเสียงของพรรคการเมืองต่างๆ โดยมีเวทีสาธารณะ ดังนี้

๓.๒.๑ เวทีสนทนานโยบายสาธารณะ “ไทยพร้อมยัง...ที่จะมีหลักประกันรายได้เพื่อ คุณภาพชีวิตเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ” เมื่อที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๖ ผู้บริหารระดับสูงจาก ๖ หน่วยงาน ประกอบด้วย สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) กรมกิจการผู้สูงอายุ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้ แลกเปลี่ยนสถานการณ์ที่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ ตลอดจนกลไก แผนการดำเนินงาน และความ เป็นไปได้ในการสร้างหลักประกันรายได้เพื่อรองรับสังคมสูงวัย รวมถึงที่มาของงบประมาณและแนวทางที่ชัดเจนใน การขับเคลื่อนงานสู่รูปธรรม พร้อมหนุนพรรคการเมืองให้เดินหน้าสร้างสวัสดิการ “บำนาญสูงอายุ” สอดรับกับ ข้อเสนอของผู้แทนพรรคการเมือง

๓.๒.๒ เวทีสนทนานโยบายสาธารณะเรื่อง “พรรคการเมืองกับหลักประกันรายได้เพื่อ คุณภาพชีวิตที่ดี เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ” เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๖ โดยทุกพรรคการเมืองต่างเห็นไปใน ทิศทางที่สอดคล้องกันว่า ถึงเวลาที่ประเทศไทยต้องมีระบบหลักประกันรายได้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ เป็นระบบสวัสดิการถ้วนหน้าต่อยอดจากระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และทุกพรรคมินนโยบายที่จะ เดินหน้าในเรื่องนี้ ถือเป็นสัญญาประชาคมของพรรคการเมืองที่ให้กับประชาชนก่อนการเลือกตั้งใหญ่ และ เป็นไปตามเป้าหมายของมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๕ ที่ได้รับฉันทมติจากทุกภาคส่วนในว่าประเทศ ไทยมีความจำเป็นและมีความพร้อมที่จะดำเนินการขับเคลื่อนเรื่องนี้ให้เกิดรูปธรรม

๓.๓ การประชุมปรึกษาหารือการขับเคลื่อนและติดตามมติ ๑๕.๓ หลักประกันรายได้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ที่ดีเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ คณะทำงานฯ มีความเห็นร่วมกันใน

การเสนอให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำเส้นทางเดินมติ (Road map) และแผนการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบและครอบคลุม

๔. การเสวนา “จับตาเสาหลัก: ตัวชี้วัดเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ” ภายในงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๖ พ.ศ.๒๕๖๖

เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สถานการณ์สำคัญ แนวคิด และการเชื่อมโยงทั้ง ๕ เสาหลัก เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวชี้วัดที่แสดงถึงความก้าวหน้า ความสำเร็จ รวมถึงความเสี่ยงที่เกิดขึ้น อันนำไปสู่การติดตาม และหนุนเสริมการขับเคลื่อนต่อไปร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวิทยากรและผู้ดำเนินรายการ ดังนี้

วิทยากร

- (๑) นายแพทย์ถาวร สกุกพาณิชย์ สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย (ประเด็นการมีรายได้ของผู้สูงอายุ)
- (๒) นางสาวจารุลักษณ์ เรืองสุวรรณ เลขาธิการคณะกรรมการกองทุนการออมแห่งชาติ (ประเด็นการสะสมเงินออมยามสูงวัย)
- (๓) ดร.ทีปกร จิริฐิติกุลชัย อนุกรรมการติดตามการวางระบบบำนาญพื้นฐานประชาชน (ประเด็นระบบบำนาญพื้นฐานประชาชน)

ผู้ดำเนินรายการ

นายแพทย์วิรุฬ ลิ้มสวาท ผู้อำนวยการสำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ

ข้อเสนอ

จึงเรียนมาเพื่อสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๖ พ.ศ.๒๕๖๖ รับทราบ และขอให้สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ในฐานะฝ่ายเลขานุการคสมส. จัดกระบวนการออกแบบและทำเส้นทางเดินมติ (Road Map) และแผนการขับเคลื่อนร่วมกับหน่วยงาน องค์กร และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง